

Uppdrag studieavsikt

En rapport från SUHF 2020

Förord

För att bidra till att ytterligare stärka Sverige som en attraktiv studienation fick en arbetsgrupp i uppdrag av SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor att göra en genomlysning av bakgrunden till varför så många internationella studenter får avslag från Migrationsverket. Genomlysningen initierades efter dialog i sektorn om det stora och varierande antalet avslag med avseende på studieavsikt. Olika lärosäten möter olika andel och antal avslag vilket skapar frågor och påverkar organisationer inom och utanför sektorn. Ambitionen med studien har varit att bidra till ökad kunskap om processer och rutiner vid antagning och rekrytering vid olika lärosäten, undersöka vilka aktiviteter och förändringar som sektorn kan göra och vilka aktiviteter som kräver större och övergripande samarbete.

Expertgruppen riktar ett stort tack till medverkande lärosäten och ett särskilt tack till de representanter som ingått i arbetsgruppen.

Jönköping den 25 september 2020

Agneta Marell, ordförande SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor

Arbetsgruppen har bestått av följande representanter:

Maria Strand, Högskolan i Gävle
Brita Lundh, Högskolan i Halmstad
Mirella Radak, Högskolan i Halmstad
Marie Brorsson, Linnéuniversitetet
Ingrid Svensson, Umeå Universitet
Theo Berggren, Umeå Universitet
Susanne Corrigox, Högskolan i Dalarna
Karin Hermansson, Jönköping University
Jenny Dahlkild, Jönköping University (sammanställande)

Rapport: Uppdrag studieavsikt

Många svenska lärosäten arbetar aktivt med att rekrytera studenter från olika delar av världen till sina utbildningsprogram. Den kunskap som genereras från internationella samarbeten och interkulturella erfarenhetsutbyten berikar verksamheten och ger studenter förutsättningar att etablera sig i ett multikulturellt samhälle och, så småningom, på en global arbetsmarknad.

Lärosäten söker talangfulla och motiverade studenter som har förutsättningar att lyckas med sina studier och ett grundläggande krav för att få uppehållstillstånd för studier i Sverige är att sökanden har för avsikt att studera; studierna ska vara det huvudsakliga syftet med vistelsen i landet. Studieavsiktsfrågan är aktuell och sektorn tar den på stort allvar. En öppen diskussion samt ett välfungerande och effektivt samarbete mellan olika aktörer är en förutsättning för att nå målet att endast studenter med studieavsikt antas och registreras på svenska lärosäten.

SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor har tagit del av statistik på antal utredningar av studieavsikt som Migrationsverket genomfört under åren 2017, 2018 och 2019. Siffrorna har tagits fram i syfte att utveckla interna processer på Migrationsverket och innehåller information om antalet utredningar om studieavsikt under vardera terminen inom perioden. SUHF:s expertgrupp för internationaliseringsfrågor tillfrågade ett antal rektorer för lärosäten som har olika grad av internationalisering och olika antal utredningar att gemensamt undersöka vad sektorn kan göra för att minska antalet utredningar med avseende på studieavsikt. En arbetsgrupp för uppdraget tillsattes med representanter från följande lärosäten:

- Högskolan i Gävle
- Högskolan i Halmstad
- Linnéuniversitetet
- Umeå universitet
- Högskolan i Dalarna
- Jönköping University (sammankallande)

Arbetsgruppen har tagit del av siffrorna och analyserat lärosätenas egna siffror och noteringar för att öka förståelsen för varför utredningar påbörjas och resulterar i avslag.

Arbetsgruppens utgångspunkt

Arbetsgruppen diskuterade hur nivå på utbildning, förkunskapskrav och rekryteringsstrategier påverkar antalet studieavsiktsutredningar och avslag för icke påvisad studieavsikt. Lärosätenas utbildningsutbud på engelska och strategier för att rekrytera internationella studenter ser väldigt olika ut, dessutom har lärosätena olika upplevelser av hur dessa faktorer påverkar avslag. Därför har gruppen inte funnit tydliga lärosätessammansatta orsaker eller lösningar.

Arbetsgruppen har valt att föra en dialog utifrån både ett utrednings- och ett avslagsperspektiv. Av den statistik som erhållits framgår inte antal avslag i förhållande till de utredningar som genomförts. Arbetsgruppen anser att sambandet mellan antal utredningar och antal avslag i sammanhanget skulle vara relevant eftersom ett samband som visar att antal utredningar sammanfaller med antal avslag tyder på att processen är effektiv på det sätt att rätt studenter fångas upp och utreds. Ett motsatt utfall skulle snarare visa på en inte fullt så väl fungerande process där ett större antal studenter utreds än vad som är nödvändigt.

Utifrån de underlag som lärosätena själva tagit fram kring antal avslag på grund av bristande studieavsikt kan det tyvärr inte dras någon generell slutsats kring processens effektivitet, både för att sambandet ser olika ut för de olika lärosätena och för att endast ett fåtal av lärosätena tagit fram dessa siffror. Dessutom är siffrorna osäkra, då det inte kan säkerställas att de tagits fram på ett likande sätt på lärosätena.

Arbetsgruppen har arbetat efter följande tre frågeställningar i syfte att undersöka hur vi tillsammans kan skapa bättre förutsättningar för färre studieavsiktsutredningar:

- 1) Vad kan sektorn göra för att minska antalet sökande utan studieavsikt?
- 2) Vad önskar lärosätena från Migrationsverket för kunna bidra till att effektivisera utredningsprocessen?
- 3) Vad kan lagstiftaren göra för att göra Sverige mindre attraktivt för studenter utan studieavsikt?

Arbetsgruppens utgångspunkt har varit att diskutera likheter och skillnader mellan de omnämnda lärosätena, genom erfarenhetsutbyte. Ambitionen har varit att kvalitetssäkra arbetet med rekrytering av internationella studenter genom att dela erfarenheter och goda exempel utan att föregå det arbete som redan bedrivs inom olika pilotprojekt eller initiera dubbelarbete.

Sammanställning

Fråga 1: Vad kan sektorn göra för att minska antalet sökande utan studieavsikt?

Arbetsgruppen är överens om att lärosäten skall ha internationaliseringsstrategier som stödjer en ansvarsfull rekrytering av studenter. Följande aktiviteter ser arbetsgruppen som viktiga för att minska antalet sökande utan studieavsikt:

- Med dagens lagstiftning kan lärosäten inte välja att anta eller att välja bort sökande från vissa länder. Överintag som görs grundar sig på erfarenhet av hur många som måste antas för att få rätt antal studenter i klassrummet till terminsstart. Dock bör lärosäten undvika strategier som går ut på att göra marknadsföringsinsatser och stora överintag i länder där man vet att avslagsgraden är hög. Sådan rekrytering motverkar en effektiv process, genererar många återbetalningar och får negativa konsekvenser för hela sektorn.
- Sverige marknadsförs i olika kanaler som ett välfärdsland där det finns bostäder, arbete och goda förutsättningar att skapa sig ett bra liv. Många studenter kommer med förhoppning om att arbeta vid sidan av studierna och att snabbt skapa sig ett välfungerande liv i Sverige med eventuella medföljande. Situationen är sällan så enkel och sektorn tillsammans med Migrationsverket och utlandsmyndigheten kan ta ansvar för att ge en rättvisande bild av vad som krävs av en student för att skapa sig ett väl fungerande liv i Sverige. Det ger studenten med anhöriga möjlighet att i god tid ta ställning till om det finns förutsättningar att studera i Sverige utifrån behov och möjligheter.
- Om hypotesen stämmer att låga behörighetskrav attraherar studenter utan studieavsikt är det viktigt att säkerställa att behörighetskraven är tillräckligt höga för att garantera studenters förmåga att klara sina studier och att minska antalet sökande utan studieavsikt. Lärosäten bör fundera kring förkunskapskrav, nivå och längd på utbildning som erbjuds på engelska om man ser att det finns ett samband på lärosätet mellan dessa faktorer och avslag, icke tillfredställande studentprestationer samt avhopp.
- Lärosäten som kontrakterar agenter bör säkerställa att agentsarbeten genererar studenter med studieavsikt. Till exempel genom rutiner för att följa upp på avslag för

uppehållstillstånd och studentprestationer och därigenom ständigt utvärdera och uppdatera agentsamarbeten eller genom att skriva avtal med agenter där det finns en stark motivation för agenter att rekrytera studenter som presterar.

Fråga 2: Vad önskar lärosätena från Migrationsverket för kunna bidra till att effektivisera utredningsprocessen?

Arbetsgruppen vill poängtera att Migrationsverkets arbete med att bedöma sökandes studieavsikt är viktigt och uppskattat på lärosätena. Lärosätena önskar på inga villkor ha studenter utan studieavsikt i sina utbildningar.

Arbetsgruppen skulle uppskatta transparens kring vilka kriterier som ligger till grund för Migrationsverkets bedömning av om en utredning av studieavsikt skall göras. Det skulle ge lärosätena en större möjlighet att göra sin del av jobbet vad gäller att rekrytera studenter med studieavsikt. Vissa lärosäten har i ett begränsat antal ärenden tagit del av de frågor som utlandsmyndigheten ställer till studenterna för att bedöma studieavsikt. Arbetsgruppen anser att vissa av de frågor som studenterna, i de ärenden vi tagit del av, förväntas kunna svara på i intervjuförfarandet och som sedan utgör grund för bedömning om studentens avsikt att studera i Sverige kan ifrågasättas. En dialog mellan Migrationsverket och lärosätena kring hur studieavsikt bedöms vore en uppskattad och viktig del i det fortsatta arbetet. Arbetsgruppen hoppas att detta blir en av följderna med det pilotprojekt som bedrivs kring studieavsikt tillsammans med Migrationsverket.

Fråga 3: Vad kan lagstiftaren göra för att göra Sverige mindre attraktivt för studenter utan studieavsikt?

Det finns lagar och praxis som, trots att detta inte är deras syfte, kan göra Sverige attraktivt för studenter vars primära avsikt inte är att studera.

- Studenter har möjlighet att arbeta utan begränsning i tid och omfattning på ett uppehållstillstånd för studier. Detta lockar till sig studenter som är beroende av arbete för att kunna försörja sig. De har intygat att de har förmåga att försörja sig när de ansökte om uppehållstillstånd.
- Student kan efter 30 avklarade högskolepoäng i Sverige ansöka om att byta status på sitt uppehållstillstånd från studier till arbete. Möjligheten att de efter avklarade 30 högskolepoäng kan ansöka om arbetstillstånd marknadsförs i vissa länder som "betala enbart för 1 termin och få ett arbetstillstånd".
- Krav på tillfredställande studieresultat stämmer inte överens med lärosätenas uppflyttningskrav. Att studenter till exempel ska ha klarat 15 högskolepoäng det första året skickar fel signaler och medför att de inte uppfyller uppflyttningskraven för fortsatta studier samtidigt som de kan ansöka om förlängning av sitt uppehållstillstånd.
- Medföljande blir avgiftsbefriade för högre utbildning i Sverige vilket gör att Sverige i vissa länder marknadsförs som en 2 for 1 study destination.
- Medföljandes boendesituation i Sverige utreds inte tillräckligt vid utredning om uppehållstillstånd.
- Medföljande får ett uppehållstillstånd som inte baseras på den sökandes uppehållstillstånd för studier vilket innebär gör att medföljande kan komma till Sverige även om studenten inte påbörjar sina studier.